Raedtsel.

IEghelijck doet geern wat. Maer dat verscheyden Discoursen ende Droomen op den handel vanden Vrede in Neder-landt zijn uytghegaen: soo hebbe ick my in eenichz vindende/ ende ledich van alle ander becommernissen/ beghinnen te dencken ofmen niet soude connen radē wat in Spangien tussen den Coninck ende den Monick omgaet/ ende my is ten laetsten inden sin ghecomen 'tghene hier volcht.

Het soude connen waer zijn.

DE Monick komēde te Hoove/ wordt met vele baisez losmanos op syn Spaens ontfangen: maer wetende wat zijne brieven hielden/ liet het hooft hangen (want hy kan alle personagien spelen.) De Coninck ontbiedt hem in zijn Cabinet/ heet hem welcom/ ende vraecht oft den rocke soo is affge Spinelt datmen met den draet sal moghen de ghescheurde Spaensche kappe Naeyen?

De Monick antwoordt.

Groot machtichste Coninck ende Genadichste Heere/ het en heeft aen onsen goeden wille/ neersticheyt/ menichvuldich draijen trecken noch quijlen niet ontbroken/ maer men gheeft ons soo veel quaet werck/ dat wy uwe Majesteyt gheen goet gaeren connen maken.

De Coninck.

Tis ghenoech in parabelen/ spreeckt claer uyt.

De Monick.

Heer Coninck/ oft sy goede ofte quade gheesten hebben weten wy niet/ dan dit gaet seker dat gheen dinck by uwe Majest. by zijn Heylicheyt/ noch by ons der selver ghetrouwe Dienaren kan voor ghenomen noch besloten zijn/ ten wordt henlieden al t'samen door Droomen ende Visionen gheopenbaert.

De Coninck.

Maer wat: ick en gheloove immer niet dat sy van zijns Heylicheydts raedt/ die tusschen hem ende my alleen ghegheven is/ weten?

De Monick.

Si Signor Rei, tot de minste tittel ende verborghenste des herten/ ende of sy wel daer nae schijnen te staen/ so raken sy den spijcker so

opt

opt hooft dat het niet een hayr breet en scheelt inde substantie der sake. Sy weten te droomen dat alle syns Heylicheyts raet ende u Majesteyts meeninge nerghens anders toe zijn streckende / dan om hun door schoon praten ende liefelijck fluyten te bedrieghen / en hoe sulcx is / weet uwe Majest. ghenoech: Wy meenden met simpel duyven ende slechte schapen te doen te hebben / maer wy vinden daer Serpenten voorsichticheyt / Vossen loos-heyt. Sy hebben hen die opinie inghebeeldt / ende blijven vast daer by / dat sy te handelen hebben met de gheene die haer bedrieghen willen / ende alsoo ist quaet Vossen met Vossen te vanghen. Het Vosken hadde voor zijn doodt soo veel jonghe Vossen ghebroedt / dat sy ons veel te cloeck zijn. Ende tis oock schadelijck dat dien leepen President daer ghecomen is / waer door wy te meer met leepen ooghen werden aenghesien. Ten anderen springt ons ooc voor 't hooft datmen gheen Neder-lantsche Heeren tot deser saken heeft gebruyckt: sy spotten daer mede / ende segghen uyt de Gesanten wel te connen aff-nemen dat sy niet veel goets inden handel hebben te verwachten: achtent oock te zijn een beroovinghe van de Privilegien der Neder-landen noch staende onder de gehoorsaemheyt vande Ertz-Hertoghen / datmen dusdanighe dinghen bestaet sonder de advysen aller Provintien daer op te hooren oft / de Staten derselver te kennen.

De Coninck.

Que diablos? Wat leyt den Rebellen daer aen / als d'ander te vreden zijn? ist hem niet genoech datsy voor vry zijn ghekent / en van onse ghehoorsaemheyt ontslaghen.

De Monick.

Non Signor, Sy seggen oock sorghe te willen draghen voor haer naebueren: en wie weet wat daer onder al schuylt? Ten anderen / den titel van vrijhept willen sy soo breedt uytlegghen ende soo vry ghekendt zijn als een Prins oft Republijcke in Christenrijck / jae meer: Want sy besluyten daer uyt vry over de gantsche wereldt te moghen negotieren.

De Coninck.

Oock op Oost ende West-Indien?

De Monick.

Ita Domine, Ende derven so schriftelijck als mondelijck sustineren dat secundum jus gentium de vrijheyt haer so breedt uytstreckt.

De Coninck.

Maer

Maer weten sy niet dat de Paus den Coninck van Castilien eñ Portugael daer in heeft gheprivilegeert?

De Monick.

Ja sy Heer Co. maer spotten met sodanighe privilegien / seggende dat hij gheghevẽ heeft tgene hij niet en hadde / ende uwe Majesteyt ontfanghen dat haer niet en betaemde. Dat meer is / sy maken vande Paus den Antechrist / ende noch erger / sy vergheliicken hem by den vaerliicken Duyvel / die daer seyt: Alle dese dinghen sal ick u geven / wilt ghy my aenbidden als God op der aerden.

De Coninck.

Nostra Dame de Loretto, sanct Iago de Compostelle, O todos Dios de mei terra! Wat schrickelicke blasphemie tegens zijne hoochweerdighe Heylicheyt / ende my synen liefsten soon? maer blijft dat lant oock noch staen / ende zijnt redelijcke creatueren die daer in woonen?

De Monick.

Genadichste Heere / ontset uwe Majesteyt haer so over die dingẽ / ten ware niet goet voor u daer selfs te comen / want ghy sout al veel meer moetẽ hooren eñ sien. Eñ aengaende het lant dat is in zo goedẽ stant eñ politien (behalvẽ dattet kettersch is) als eenich landt oft volck der Roomscher Catholijcken. *De Coninck.*

Maer comende t'onsen propooste / hebben onse Ghesanten niet rondt uyt gheseyt / dat ick geensins verstae hen-lieden de Indien te laten ghebruycken / eñ nimmermeer tot soodanighen peys soude hebben verstaen / ten ware om hen daer uyt te gecrijgen?

De Monick.

Heer Coninck / ten heeft aen gheen segghen ontbroken: jae wy hebbense gedreycht (als sy daer van niet wilden desisteren) alle vorder handelinghe aff te snijden: maer tis voor hen al wint / sy lacchen daerom / ende presenteren ons terstont passeport om te moghen vertrecken / ghelijck oft hen aenden peys niet gheleghen ware / sy weten alle secreten vande Misse / sy sien voor een dobbel huycke wat wy inde tasse draghen.

De Coninck.

Maer hoe staet dan die saecke. *De Monick.*

Dat mach uwe Majesteyt sien uyt dese beseghelde Brieven.

De Coninck doetse openen ende lesen, seggende tot den Monick.

Ick vinde hier dat sy tot ghene peys willen verstaen: dan midts

behoudende / ten minsten voor eenen tijdt de vrije vaerden. Dit sal syne Heylicheyt gheensins toestaen/ eñ so veel mij aengaet / ick wil oock liever in oorloge blijven dan ick sal missen het principael stuc dat ick meynde inden peys te bedingen. Dat ware voor my een schādelijcke eñ schadelijcke vrede. Daerom suldy terstont wederom trecken ende mijn Gesanten van daer a la poste, a la poste, halen. Ick salt noch eens met het uyterste ghewelt versoecken. Ic hebbe mijn adem wat verhaelt ende eenighe milionen ingekregen / verwachtende dagheliicx meer / die wil ick daer aen te koste legghen.

De Monick.

Grootmaechtichste Coninck/ Genadichste Heere/ laet dit ten minsten niet soo haestich toegaen: laet ons vertrecken soo langhe moghelijck is: tijdt ghewonnen is voor ons veel / ende hebt uwe banden eerst wel vast / siet dat ghy wat meer vergaert. Ten anderen bedencke hare Majesteyt ooc rijpelijck oft al goet sal zijn wederom in oorloghe te comen voor desen tijt: want ghelijckt de rebellen verstaen / so verstaent oock de Coninghen van Vranckrijck / Engelandt / ende Denemarcken / met de welcke sy tsamen in verbonde zijn. Dese hebben het werck soo grof ghehekelt ende de Spillen verwerret / insonderheyt die van Vranckrijck. Want hij hoopt in troubel water goeden visch te vangen / tot verseckerheyt van zijnen staet. Boven desen als de Cooplieden uyt Neder-landt niet en mogen op Indien handelen / so sullen sy in Vranckrijck trecken eñ van daer den handel drijven / soo sal het laetste ergher wesen dan het eerste.

De Coninck.

Ha de Fransman sal ick wel vande Zee houden.

De Monick.

Jae lieber jae: Het en sullen de Fransche noch hare schepen niet wesen maer de selve Compaignie / de selve schepen / volck eñ ghelt uyt Brabant. Vlaenderen ende Italien sal daer toe ghebruyckt worden / gelijck alreede gheschiet.

De Coninck.

Wat? salmen dan den rebellen ende moetwillighen al haren quaden wille toe laten / sy sullen veel stouter worden.

De Monick.

Het schijnt voor desen tijdt te moeten gheleden zijn / u. Majesteyt weten den raedt van sijn Heylicheyt.

De Coninck.

Vragen dan dese Ketters noch na Paus macht / Coninckx hoocht / Italiaensche listicheyt / Spaenschen mansitrots / Bourgoensche

wreetheyt /

wreethz Monicksche hypocrisie/Brabants Holl-wywater/na Coopmans bedroch/Crauwel noch duyvel? So ist wel een vervloeckte saecke/ en ic mach wel klaghē in so ongheluckighē tijt gewonnen te zijn/in welcken schijnt dat de quade prophecie van D. Barth. de las Casa, over mijn Rijck wil vervult worden. Nochtans soo moeten wy a la desperade een dobbele schalckheyt int werck stellen: Ghy sult wederom trecken en̄ u in alle manieren houden als ghestoort (want de Coninck weet wel dat de Monicken meesterlick connen veynsen/ende lieghen sonder schaemroot te worden) ende als met ernst in het Collegie der Staten uyt bulderen/dat ic gheensins wil consenteren dat sij op Indien sullen varē/liever terstont henlieden de oorloghe aenseggen/mogelijck dat het een scheuringhe onder henlieden maken sal/en̄ dat die van Gelder/Vrieslant/Groeningen/noch oock Utrecht het uyterstē niet en sullen willen verwachten: so sullen wy tot onse meyninghe komen. Daer toe twijfelt niet oft den gouden reghen zal al eenighe versteende herten vlacht hebben/die dan sullen weten dien tijt waer te nemen. De Monick.

Nullo modo Signor, Sy worden ons al ghewendt/sy kennen den esel aen zijn ooren: ende boven dien sullen wyse in haer opinie meer versterckē/en̄ onse saken gantsch verdacht maken/als dat wy't niet ter goeder trouwe met haer en meenen: dat wy hen met dien lieven tijtel van vrije Provincien hebben ghemeent in slape te wieghen/ende haer meer slaven te maken als oyt te voor. Dit weten sy elckanderen wijs te maken/gheloovent oock/seifs de goede Catholijcken die weten sy't in te beelden. De Coninck.

Hoe blijven sy soo eendrachtich in die sake/daer sy in anderen dickwils over hoop legghen/en̄ van vele verschepden secten en̄ humeuren zijn? De Monick.

De vreese vande Spaensche roede doet daer veel toe: Ten anderen de seer beleefde regeringhe der Staten/ende dat sy een yeghelijck sijn gheloove toelaten/zonder dwang der conscientien: Ten derden oock/de groote profijten die sy trecken uyt de Scheepvaert op vreemde Landen/insonderheyt in Hollant en̄ Zeelandt/daer aen alle de andere meest hanghen. De Coninck.

Wat raedt dan? want hoe wel uwe proposten al wat na Ketterie smaken/en̄ ick sorghe dat ghy van Vader en̄ Moeder wat hebt ouhouden/nochtans wil ick dat ghy recht uyt spreeckt. De Monick.

Heer Coninck/ick protestere hier voor sijn Heylicheydt/ eñ voor uwe Majesteydt eñ verklaer op mijn Priesterdom/ dat ick van alle vreemde ketterijen vry ben/ versakende daer toe Vader eñ Moeder/ als ick over langhe ghedaen hebbe: eñ belove alles wat ic ghesproken hebbe/ oft noch spreken sal/na mijn beste wetenschap sal streckẽ tot dienste van sijn H. onse Moeder de Catholijcke Kercke/eñ uwe Majesteyts profijt. Dit soude ick wel der vẽ op een oly cruys zweeren/ende het Sacrament der Misse daer op ontfanghen. Ende also uwe Majesteyt mij beveelt vry uyt mijn meeninghe te verclaren/ic salt oock doen/te weten/dat ick gheen beter raedt weet noch soude derven voorslaen dan die syne Heylichz/nae zijn Pontificale wijshz ghegheven heeft/ twelcke is/ dat u Majesteyt den rebellẽ alles toelaten soude wat sy begheeren/ ende hoe willigher u Majesteyt haer hier in vinden laet/eñ hoe meer ghy veynst dattet van harten ghescheit/hoe lichter sy sullen zijn te bedrieghen. Och hadmen dit ten eerstẽ ghedaen/daer waer alreede veel quaedts ghemoedens (twelck nu meer versterckt is) afghelept/eñ waren wel half in slape. Maer wat ist/als men de waerheyt seyt/men worde terstont ghesuspecteert van ketterie/ gelijck Pimontel ende den Admirante oock zijn gheweest/zelfs wy gheestelicke Persoonen/daer men niet dan goet en behoordt van te verwachten.

De Coninck.

Non Pater Commissaris, al seg ic u so/it en meent zo quaet vã uwe Eerweerdichz niet/maer begheere dat ghy oytmoedich verclarẽ sult alles wat tot der saken dienstich is nae u beste meeninghe/het gaet my mede oft teghen: eñ neme zeer gheerne aen uwe so zeer ernstige protestatien.

De Monick.

Heer Coninck/van uwe Majesteyt hebbe ic altijt/ghelijc oft noch/ een groot ghevoelen ghehadt/ eñ verwacht wat zonderlinghs/ te weten/dat uwe Majest. noch sullen worden/ t'gheene andere begheert eñ verhoopt hebbẽ/hebt slechts goeden moet/maer vreest u voor de Prophetie van *D.* Barth. Sijn H. die weet het beter/eñ kan door zijn Benedictie u wel bevrijdẽ voor ongevallen: Alleen volght synen goeden eñ wijsen raedt/Daer by ick dit noch wil voeghen/dat men niet alleen de Rebellen in Hollandt eñ Zeelandt/etc. haere begheerte consenteert/maer datmen oock die andere Provincien gheel sachtelijcken begint te tracterẽ/het volck (voor een tijdt) zo veel vryheydts gheven/ als de Rebellen onse Roomsche Catholijcken

toelaten/

toelaten/ende noch tot een overvloedt/ dat hier in Spaengnien het rigeur vande Inquisitie wat cessere / hier door suldy de herten tot u trecken/ die lichtelijcken zullen ghelooven dat de vervolghinghe met u Majesteyts Heer-Vader ende zijnen ouden Raedt al ghestorven is: Sy sullen onder elckanderen oneenich worden/ ende de Eerts-Hertoghen haest van selfs tot haere Princen weder aennemen / waer door u Majesteyt middel sal ghekrijghen om bequamelijcken haer leedt te wrecken/ daer toe noodigh zal zijn datmen middeler tijdt dapperlijck met steenen onder den hoop werpe/ ooc met korte handt-roers ende pistoletten schiete. dewijle het Canon ende de Courtouwen rusten/ het welcke ooc niet op eenighe alleen / die moghelijck wel haest souden Gryp-hier-en ghenuckt worden / maer op verscheyden / alsoo hare regeeringhe by velen bestaet. Sulcx moet ooc seer liberalijck gheschieden/ want vele souden onder hel leden om een cleyn den Aers niet willen lichten. Ick vreese wel dat desen mijnen voorslagh vele Catholijcken niet smaken en sal/ jae sullent lichte daer voor houden dat ick selfs al vande Ketters doorschoten ben/ oft met het kalff gheploeght hebbe. Doch ick verseker my dat zijn H. ende u Majesteyt een beter ghevoelen van my hebben. Ende al waert noch anders/ ende dat ic als een ketter daerom moeste sterven/ icen sal niet laten mijn hart te openen ende mijn conscientie t'ontlasten / anders soude die so benout blijven als of sy in een Minnebroeders kap ghenayt laghe. De Coninck.

Eerwaerdighe Pater Generael/ ick dancke u eerwaerd. van zijn goet advijs/ ic soudet ooc gheerne volghen / maer een dinck quelt my dat de Ketters my alle de neeringhen sullen benemen / dat sy rijck ende ick arm worden sal. De Monick.

Laet u Majesteyt dat niet becommeren/ ghelooft wanneer sy eenighe Jaeren vrij op Spaengnien sullen hebben ghevaren / dat de vaert op de Indien wel van selfs sal doodt loopen. Ende oft sy voor eenighe jaeren daer door wat prospereren/ wat noodt ist/ als uwe Majesteyt eyndelinghe tot haer voornemen comt / ende dat hyse met alle hare schatten in handen ghecrijght? De Coninck.

Moet het dan alsoo wesen. De Monick.

Uwe Majesteyt behoort langher niet te twijffelen maer simpelijck te gelooven/ dewijle onse heylighe Vader selfs / die daer niet dwalen en can/ geen beter raedt heeft connen versinnen/ ende hy selfs met de Venetianen alsoo door de vingheren siet. Bovendien op dat het niet

en schijne dat wy op natuerlijcke redenen steunen/so sal ick ons advisen proberē met de heylighe Schrift/eñ de sententie Gamalielijs/ die den Joden/als sy den Apostelen wilden verbieden Christum te predicken aldus raet eñ seydt: Houdt aff van dese menschen eñ laetse varen, want is dit werck uyt den menschen, soo salt ghebroken worden. De wijle wy nu ghelooven dat het werck der Nederlāders uyt menschen is/so laet ons dan vast gelooven dat het haest vallē eñ vergaen sal/te meer also ons heylighe Vaď ons sulcx toeseyt/daer aen gheen goet Catholijck behoort te twijffelen. Daer heeft uwe Majesteyt ghehoort al wat ick te seggen weet: hebbe ick te breedt ghesproken/ hebbe ick de Ketters te veel toe ghegheven: ick ben hier/doet met my wat u Majesteyt behaecht. Eñ midts dien viel hy plat ter aerden als oft hy zijnen gheest gheheel uytgheblasen hadde: Soo kan hy de patterije stellen. De Coninck seyt.

Pater Sancte staet op: ende doet hem vander aerden nemen/segghende: Men sal u brieven ghereet maken/eñ sult doch langsaem henen trecken. Ick sal voor dese tijdt toelaten al wat de Rebellen eysschen/hoe wel my sulcx bitter is: interim sullen wy op alles rijpelijck letten eñ den bequaemen tijdt verwachten. Ist mogelijck/ inden Haghe commende/sul dy met hooghe protesten excuseren u langhe uyt-blijven: dat dat ghy grooten instantie hebt moeten doen om my te perswaderen: dat ghy op den wech zijt siecck gheweest/eñ ander trecken meer/die ghy sult moghen practiseren. Eñ en laet doch niet voor u lieder afscheydt alle secretē vanden staet des lants te vernemen: het mach hier naer te passe comen. De Monick.

Jc salt wel doen Heer Coninck/maer wat ist? sy sullen over mijn protestatien elckanderen toeknicken/eñ grijns-muylen als met gemaeckt boeverijen: sy sullen al ghedroomt eñ gheraden hebben eer ick daer kome/wat wy heymelijck ghesproken hebben/t'sal al in druck zijn/eñ men salder mede loopē als met nieuwe Almanacken: Hier wat wonders wat nieuws vanden Coninck van Spaegnien eñ Pater Iohan Ney. De Coninck.

Patientie dan/doet u beste eñ bedenckt tot onsen dienst alle list die oyt Monick inden sin quam/recht ghy wat goets uyt/eenen Cardinaels-Hoedt is u verseeckert. De Monick.

Daer slae gheluck toe. Ende sat midts dien te peerde/ghekapt/ gheleerst/eñ ghespoort. Den tijdt sal leeren.

YEMANT ADAMS.